

דף סד

קלד. א. האם האב נאמן לומר על בתו קדשתיה; גרשתיה; נשבית ופדיתיה?
ב. האם נאמן אדם לומר בשעת מיתתו יש לי בנים ואשתי פטורה מן היבום; יש לי אחים וזקוקה ליבום?
ג. מי שבשעת קדושין אמר לאשתו שלא תזדקק ליבום, אם משום שיש לו בנים או שאין לו אחים, האם נאמן לומר בשעת מותו שאין הדבר כמו שאמר?

א. נאמן האב לומר קדשתי את בתי; קדשתיה וגרשתיה — ובלבד שהיא עתה קטנה או נערה. אבל אם היא עתה בוגרת — אינו נאמן לומר קדשתיה וגרשתיה בקטנותה. 'נשבית ופדיתיה' — אינו נאמן, בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה. (את בתי נתתי לאיש הזה — בנישואין האמינה תורה לאב, בשביה לא האמינה).

א. כתב הר"ן שאין האב נאמן להעיד על גירושי בתו קטנה אלא מיד כשאומר 'קדשתיה'. וכן נפסק בשלחן ערוך. ויש חולקים וסוברים שנאמן לומר 'גרשתיה' אף ללא אמירת 'קדשתיה'.

ב. כתב הרשב"א (עפ"י התוספתא והירושלמי), שאין האב נאמן לומר הבעלתי את בתי לאחד מן הפסולים.

ב. מי שאמר בשעת מיתתו 'יש לי בנים' — נאמן לפטור את אשתו מן היבום. 'יש לי אחים' — אינו נאמן לאסרה.

אביי העמיד משנתנו כשהיא בחזקת התר, שאינו מוחזק לנו לא בבנים ולא באחים. לכך נאמן להתיר ולא לאסור, שהרי היא עומדת בחזקת התר.

נחלקו הראשונים לפי פירוש אביי, עד כמה מגעת נאמנותו להתירה; —

יש אומרים שנאמן לומר יש לי בנים אפילו אם לאחר מכן העידו עדים שיש לו אחים, אך כיון שבשעתו היה נאמן, כי דבריו לא היו מנוגדים לחזקה, הלכך נאמן לגמרי ואינה חוזרת ונאסרת. (ריטב"א ורא"ש).

ולפי תירוץ אחד בתוס' (וכ"ה בתורי"ד), אפילו היה מוחזק לנו שיש לו אחים, נאמן לומר יש לי בנים ולפטרה מן היבום. [ולפי תירוץ אחר אפשר שאינו נאמן לומר כן בשעת מיתה, מפני שאין לומר 'מה לי לשקר' שיכול לפטרה על ידי נתינת גט — כי שמא אין לו כה ליתן לה גט בשעת מיתה].

לפירוש הרשב"א, נאמן לרבי [לפי אוקימתא דאביי] לומר בשעת מותו 'אין לי אחים' אפילו מוחזק שיש לו אחים, משום 'מה לי לשקר'. והוא הדין נאמן לומר 'יש לי בנים' אפילו מוחזק לנו שיש לו אחים ואין לו בנים. (וכן כתב בתורי"ד בתירוץ שני). ואולם כתב הרשב"א שאין אוקימתא זו קיימת לפי האמת.

ג. בשעת קידושין אמר יש לו בנים / אין לו אחים, ובשעת מיתה אמר אין לו בנים / יש לו אחים — לדברי רבי אינו נאמן לחזור ולאסור, ולדברי רבי נתן נאמן. [ובשעת קידושין לדברי הכל נאמן היה להתיר].

אביי [דלא כרבא שדבריו נדחו. רמב"ן] העמיד מחלוקתם באופן שקודם הקדושין היה מוחזק לנו שיש לו אחים ואין לו בנים, [וכשאמר בשעת הקדושין לפטרה, היה נאמן כנגד החזקה משום 'מה לי לשקר',

שאלו רצה היה יכול לפטרה מן היבום בגט]. ועתה שחזור בו ומאמת חזקה הראשונה, סובר רבי נתן שנאמן בכך. ורבי חולק [כי סובר 'מה לי לשקר' כעדים דמי, והרי זה כבאו עדים ועקרו החזקה לגמרי]. אבל באופן שהיה מוחזק לנו שאין לו אחים או שיש לו בנים — לדברי הכל אינו נאמן לאסרה, וכפי ששנינו במשנתנו.

א. לפירוש רבנו תם (מובא ברמב"ן), רבי ורבי נתן נחלקו באדם שאינו מוחזק בשעת נישואיו שיש לו אחים, והוא אומר בשעה שמקדש שיש לו אחים ואין לו בנים, האם חוששים לכך לאסור את אשתו כשמת, אם לאו.

ב. הרשב"א כתב שדברי אביי נאמרו כשקלא וטריא בלבד, להעמיד משנתנו אליבא דרבי נתן, אבל לפי האמת האוקימתא הראשונה נכונה, ולפי זה אדם המוחזק לנו שיש לו אחים, אינו נאמן לומר אין לי אחים, שהרי הוא מתנגד לחזקה. אבל נאמן לומר יש לי בנים — שאין דבריו מנוגדים לחזקה.

קלה. א. המקדש את בתו סתם, ויש לו כמה בנות — מה הדין?

ב. המקדש את 'בתו הגדולה' או 'בתו הקטנה' — מה הדין?

ג. האם אדם האומר דבר שיש בו משמעות ודאית וגם משמעות שצריך לדון עליה — האם מוריד עצמו לספק או שמא אינו מוריד עצמו ולא נתכוין אלא לדבר המשתמע בודאי ולא בספק?

א. המקדש את בתו סתם — אין בנותיו הבוגרות בכלל. ואפילו עשאוהו שליח לקבל להן קידושין, ואפילו אמרו לו שכסף הקדושין יהא שלו — אין אדם עוזב מצוה המוטלת עליו, לקדש בניו הקטנות, ועושה מצוה שאינה מוטלת עליו.

אם יש לו כמה בנות קטנות — הרי אלו קדושין שאין מסורים לביאה, שהרי כל אחת עומדת בספק איסור 'אחות אשה'. ולדברי רבא (נא) אין הקדושין חלים. (והלכה כאביי שהקדושין חלים (נב)). והרי כל אחת מהקטנות ספק מקודשת).

רבנו תם רצה לומר שאם יש כמה בנות קטנות, הגדולה מביניהן מקודשת, כי לא יעשה במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה. והר' מנחם מיוני נחלק עליו. ואף רבנו תם חזר בו ולא עשה מעשה. (עתוס' נב. ד"ה והילכתא).

ב. מי שהיו לו כמה בנות [מאשה אחת] וקידש את 'בתו הגדולה' — אביי אמר שבין לרבי מאיר בין לרבי יוסי אין מקודשת אלא הגדולה.

היו לו שני כתי בנות, משתי נשים — לדברי רבי מאיר כל הבנות של הכת הגדולה מקודשות, כי עשוי אדם לקרוא לכל אחת מהן 'בתי הגדולה', וכן הגדולה שבכת השניה מקודשת, אבל הקטנה שבכת הקטנות אינה מקודשת. [וכן אם יש שם אמצעית או כמה אמצעיות (רמב"ן), אינה מקודשת לאביי]. ולדברי רבי יוסי כולן מותרות חוץ מהגדולה שבגדולות, שאין אדם מכניס עצמו לספק, וכשאמר 'גדולה' — לגדולה שבכולן אמר.

וכן הדין במקדשת את 'בתי הקטנה' — לרבי מאיר כולן מקודשות חוץ מהגדולה (והאמצעית — לאביי) שבגדולות, ולרבי יוסי כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות. קיימא לן רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. (רי"ף ועוד).

לדעת האומר קידושין שאין מסורין לביאה אינם קידושין, צריך לפרש שמדובר שפירש בשעת הקדושין לאיזו 'גדולה' או 'קטנה' מתכוין, ואחר כך שכח מי פירש. ואף בזה סובר רבי יוסי לא מחית איניש

נפשיה לספיקא, וודאי הזכיר שם גדולה על הגדולה ביותר, שאם ישתכח הדבר שלא יהא בספק. (עפ"י גמרא לעיל נא:).

ג. רבי מאיר סבר אדם מכניס עצמו לספק, ורבי יוסי סבר אין מכניס עצמו לספק וכוונתו רק על המשמעות הודאית.
הלכה כרבי יוסי, כאמור.

דף טה

קלו. מה הדין באופנים הבאים?

- א. האומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשתני. וכן להפך.
- ב. 'קדשתך' — 'לא קדשת אלא בתי'; 'קדשתי את בתך' — 'לא קדשת אלא אותי'.
- ג. המקדש בעד אחד.
- ד. שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם. זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי, וכן אומר חברו, זו אשתי זה עבדי וזו חבילתי. והאשה אומרת אלו שני עבדי וחבילה שלי.
- א. האומר לאשה קדשתך (בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים) והיא אומרת לא קדשתני — הוא אסור בקרובותיה, שעשאן על עצמו חתיכה דאיסורא בהודאתו. והיא מותרת בקרוביו, שאינו נאמן לאסרה, ואין צריכה הימנו גט.
היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתך — היא אסורה בקרוביו, וכן אסורה לכל העולם עד שיתן לה גט, והוא מותר בקרובותיה. [ואעפ"י שאילולא קים לה בדבר לא היתה אוסרת עצמה, אעפ"י כ' אינה נאמנת לאוסרו]. ומבקשים ממנו ליתן לה גט כדי להתירה אבל אין כופים אותו, שהרי בנתינת הגט הוא נאסר בקרובותיה. ואם נתן לה גט מעצמו — אמר רב: כופים אותו ליתן כתובה, שגילה בדעתו שקידשה (וארוסה יש לה כתובה. (רש"י ותוס'). ויש פוסקים שאין לה, ומדובר כאן כשכתב לה כתובה. (רמב"ן ושאר פוסקי ספרד).
- א. האחרונים הוכיחו מכמה מקומות שדין 'שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא' — דין תורה הוא. (עפ"י נודע-ביהודה תנינא אה"ע כג; פרי מגדים (יו"ד א שפתי דעת לד). וכן מבואר בקצות החשן (לד, ד) ובשבות יעקב — ח"א צג).
- ב. אמרה נתקדשתי בפני פלוני ופלוני, ובאו אותם עדים ואמרו שלא נתקדשה בפניהם — נסתפק מהריב"ל אם אסורה משום 'שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא' אם לאו. (המשנה-למלך (אישות ט, טו) פשט מתשובת הרשב"א לענין טבה שאסורה. ובספר 'אמת ליעקב' כאן דחה הוכחתו, כי שונה קדושין שבלא עדים אינם קדושין כלל, והרי בהכחשת העדים הריהי כאומרת קדשתני בלא עדים).
- ב. האומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשת אלא את בתי — הוא אסור בקרובות גדולה ומותר בקרובות קטנה, ושתייהן מותרות בקרוביו, (ואין האם נאמנת כלפי בתה כלל, אף לא מדרבנן).
האומר לאשה קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי — הוא אסור בקרובות קטנה ומותר בקרובות גדולה. הקטנה מותרת בקרוביו והגדולה אסורה בקרוביו.